

Cestovní zpráva ze zahraniční služební cesty

Název zahraniční akce:	Exkurze do Národního parku Bavorský les a Lesního závodu Neureichenau, Německo
Pořadatel:	OOPL OI České Budějovice ve spolupráci s Národním parkem Šumava a Národním parkem Bavorský les
Účastníci:	Oddělení ochrany přírody a lesa
Ředitelství Praha:	Mgr. Jana Cháberová, Ing. Antonín Hrabí, Ing. Jana Trägnerová, Mgr. Jan Beneš, Ing. Jan Kročil
OI České Budějovice:	Ing. Jiří Vitovský, DiS., Ing. Petr Kozák, Mgr. Irena Berecová, Mgr. Anděla Tichá, MVDr. Olga Vavřínová
OI Plzeň:	Mgr. Tomáš Jehlík, Šárka Bůchová, Ing. Jiří Kesi, Ing. Petr Malát, Mgr. Jana Zachardová
Místo konání:	Německo, Grafenau, Freyung
Termín konání:	6. 10. 2025 – 8. 10. 2025

Anotace:

Účelem zahraniční služební cesty bylo získání informací o způsobu hospodaření v lesích a realizaci ochrany přírody na území Národního parku Bavorský les a navazujícího Lesního závodu Neureichenau Bavorských státních lesů v Německu.

Podrobný popis průběhu a výsledků cesty:

Spolupořadatelem a koordinátorem zahraniční cesty byl hlavní koordinátor česko-německé spolupráce mezi Národními parky Šumava a Bavorský les, který zároveň vykonával roli překladatele.

Národní park Bavorský les (dále jen „NPBL“)

Za Správu Národního parku Bavorský les zajišťoval odbornou náplň zahraniční cesty vedoucí Oddělení lesního hospodářství a správy území. V jeho kompetencích je zajišťovat bezpečnost provozu, údržbu cest a komunikací, výstavbu a údržbu výzkumných zařízení, v okrajových a rozvojových zónách opatření na ochranu před kůrovcem a prodej dřeva, rovněž řeší oblast lovu zvěře, včetně prodeje zvěřiny.

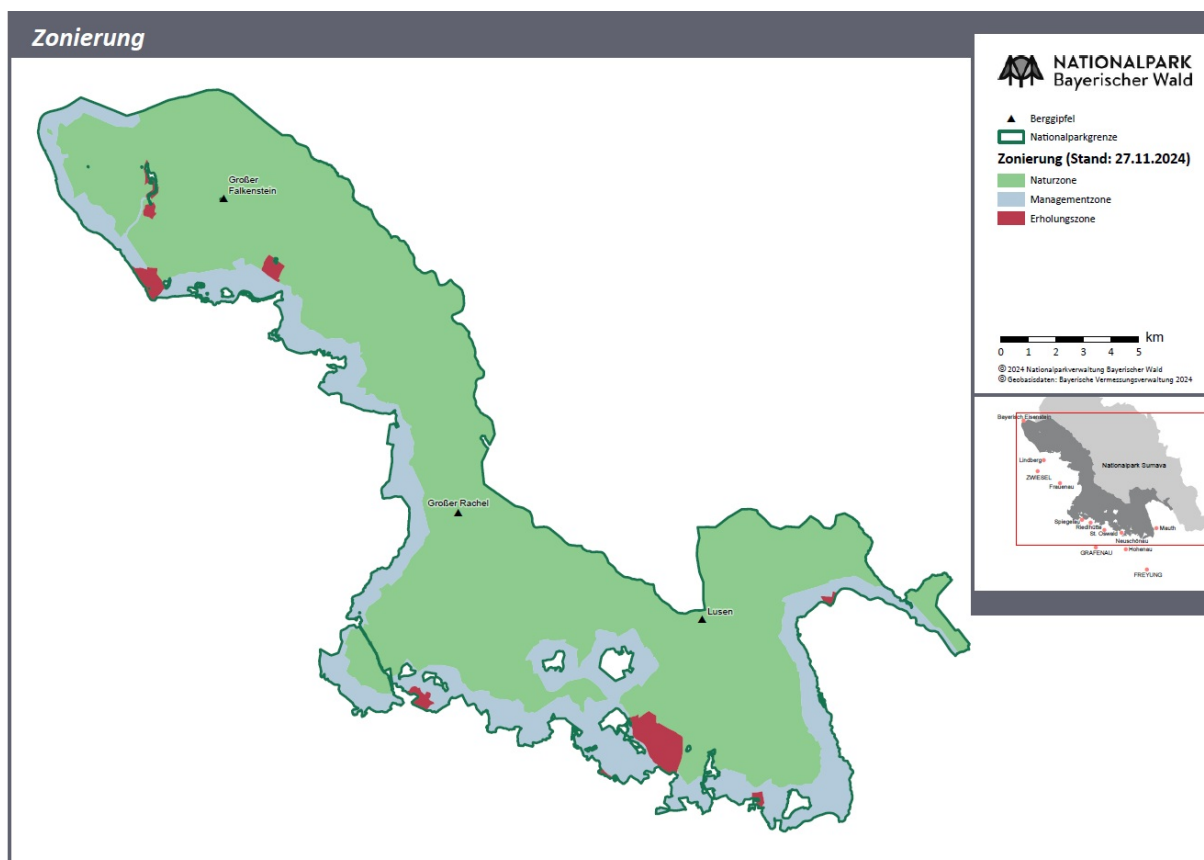
NPBL byl založen dne 7. 10. 1970 (oblast Roklan-Luzný v okrese Freyung-Grafenau), následně došlo k jeho rozšíření, a to dne 1. 8. 1997 (oblast Falkenstein-Roklan v okrese Regen) a dne 23. 6. 2022 (oblast severovýchodně od Finsterau v okrese Freyung-Grafenau a menší arondované plochy). Současná rozloha činí 24 945 hektarů. Na území se nachází významné vrcholy Velký Roklan (1453 metrů), Luzný (1373 metrů), Velký Falkenstein (1315 metrů) a přírodní horské jezero Roklanské jezero. Z celkové rozlohy NPBL připadá 98 % plochy na

lesy. Kromě toho se zde nacházejí otevřená vrchoviště (Filze) a bývalé lesní pastviny (Schachten). Spolu se sousedním Národním parkem Šumava tvoří největší souvislé lesní chráněné území ve střední Evropě.

Mezi typické biotopy NPBL patří tři přírodní lesní společenstva, která vznikla díky velkým výškovým rozdílům a podnebí s vysokými srážkami a zimami bohatými na sníh: horské smrkové lesy v nadmořských výškách od přibližně 1200 metrů, horské smíšené lesy se smrkem, jedlí, bukem a javorem klenem na teplejších svazích a podmáčené a rašelinné smrkové lesy v údolích s vysokou vlhkostí.

Hlavním cílem národního parku je zachování přírodní krajiny. To zahrnuje i to, že les v rozsáhlém chráněném území se může vyvíjet podle svých vlastních zákonů – bez vlivu člověka. Mezi cíle patří také: ochrana ohrožených druhů zvířat, rostlin a hub; opětovné vysazení vyhynulých druhů; zachování nebo obnova cenných biotopů, jako jsou rašeliniště, vodní toky nebo horské pastviny; zachování kulturních památek a dohled nad dodržováním ochranných předpisů. Kromě toho je třeba zajistit sociálně přijatelné omezení stávajícího využívání.

V současné době je zonace tvořena 3 zónami, přírodní (bezzásahová) je na ploše 18828 ha, což je 75,37 %. Při hranicích NPBL a okolo obcí a měst, které jsou z NPBL vyjmuty, je ochranná managementová zóna a v blízkosti návštěvnických center a míst výzkumu pak rekreační zóna.

V přírodních zónách nedochází k žádnému zásahu člověka, takže se zde neloví zvěř ani neprovádí těžby dřeva (kromě zajišťování bezpečnosti kolem značených turistických cest). V okrajových zónách národního parku se za účelem ochrany sousedních soukromých lesů provádí management kůrovce. To znamená, že se odstraňují smrky napadené kůrovcem. Velká část dřevní hmoty se ponechává k zetlení. V těchto oblastech se částečně také loví zvěř. Lov je

zaměřen na divoká prasata a jelení zvěř. Lov srnčí zvěře a jiných druhů zvěře byl naopak v celém území ukončen. Lov je realizován pouze pracovníky správy NPBL, ve vlastní režii.

NPBL je od roku 1998 zapsán jako území Natura 2000. V Bavorsku patří k největším územím, která mají dvojí status. Tato oblast je chráněna jak podle směrnice o ochraně přírodních stanovišť, tak podle směrnice o ochraně ptáků. Přírodní lesní ekosystémy nevyžadují pro svou ochranu na velkých plochách žádné zásahy. Výjimkou jsou však menší biotopy, které vyžadují péči. Například horské louky nebo smilkové trávníky na horských pastvinách jsou závislé na zásazích člověka. Kromě toho je třeba podporovat zvláštní botanické lokality, například pro velmi vzácné druhy jako je plavuník nebo vratička mnohoklaná. Tato opatření na ochranu biotopů obvykle postačují i k ochraně druhů. U některých zvířat, rostlin a hub jsou však zapotřebí další opatření. Zejména jsou chráněna hnízdiště a místa vyvádění ptáků. Pro zaručení klidu hnízdění sokola stěhovavého jsou například sezónně uzavírány cesty a pro tetřevy hlušce, kteří žijí především ve vyšších polohách a jsou citliví na rušení, platí dokonce omezení vstupu v období od 15. listopadu do 15. července. Dalším nástrojem ochrany druhů je například instalace hnízdních budek pro puštíky bělavé nebo podpora autochtonních tisů. Historicky úspěšná byla podpora populace tetřeva hlušce nebo reintrodukce puštíka bělavého. Také výskyt volně žijících rysů v regionu je výsledkem reintrodukčního projektu, který v 80. letech 20. století realizovali čeští odborníci v sousedním Národním parku Šumava. V současné době probíhají v Bavorském lese opatření na podporu kapradiny Braunovy nebo vzácných dřevožijných hub. Kromě toho se plánuje reintrodukce vzácných dřevožijných reliktních pralesních brouků.

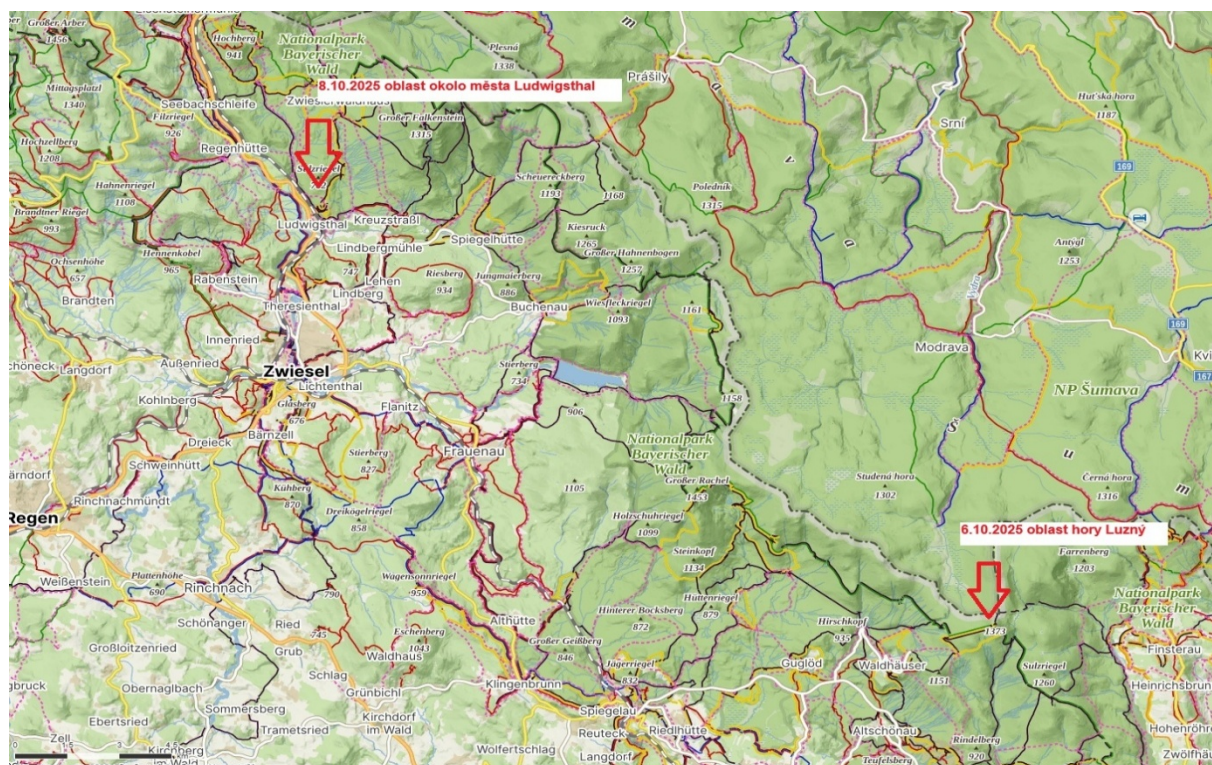
V rámci hospodaření v lesích se v managementové zóně odstraňují smrky napadené kůrovcem, aby se zabránilo šíření do sousedních lesů mimo národní park. Hranice mezi přírodní a managementovou zónou není v terénu vždy rozpoznatelná, často kopíruje cesty. Boj proti kůrovci se provádí také v rekreačních zónách, pokud se nacházejí v blízkosti hranice národního parku. Těžba je realizovaná pomocí harvestorů nebo v citlivých oblastech, jako jsou například rašeliniště, také pomocí koní nebo dokonce transportních vrtulníků. Vzhledem k tomu, že v NPBL se na rozdíl od soukromých nebo státních lesů nesleduje zisk, nemá se vyvíjet velký tlak na trh se dřevem, a navíc je na prvním místě ochrana přírody, používají se také opatření šetrnější k přírodě. Jednou z často používaných metod asanace kůrovcového dříví je drážkování kmenů stromů napadených kůrovci. Existují dvě varianty: Jednou z nich je použití harvestorů vybavených odkorňovacími hlavicemi. Ekologicky lepší, nicméně časově náročnější, je odkorňování kmenů stromů lesními dělníky se speciálními motorovými pilami. Část kůry zůstává na stromě. Tím se houbám a hmyzu obývajícím odumřelé dřevo poskytuje životní prostor a zdroj potravy. Tato metoda je také šetrná k půdě. Zejména na vlhkých půdách se snižuje tlak na podloží, protože stromy nemusí být nákladně odváženy z lesa těžkou technikou. V rámci ochrany lesa proti kůrovcům se zde nepoužívají lapáky ani lapače s feromony. Současné zásahy se v managementové zóně omezují téměř výlučně na oblasti bez výskytu tetřevů hlušců. Předem se však pečlivě sleduje jeho případný výskyt či výskyt dalších druhů: čápa černého, včelojeda lesního nebo holuba doupňáka. Pokud se tyto druhy vyskytují, zásahy se odpovídajícím způsobem upraví. Obnova lesa je na celém území realizovaná prostřednictvím přirozené obnovy s podporou místních dřevin. V minulosti se lesní porosty v managementové zóně určené k přeměně (monokulturní smrkové porosty) podsazovaly sazenicemi jedle bělokoré, jeřábu ptačího, či buku lesního. Toto však již neprobíhá. Ochrana proti škodám zvěří není realizovaná. V managementové zóně se vliv zvěře na lesní ekosystémy sleduje

prostřednictvím liniových transektů, kdy se řeší vliv na cílové dřeviny. Na základě monitoringu je pak v daných oblastech řešen lov.

Pro návštěvníky jsou zřízena návštěvní centra u Neuschönau a Falkenstein u Ludwigsthalu s venkovními areály zvířecích výběhů. Více než polovina rozlohy, zejména v nižších polohách, je přístupná po celý rok. Pouze v obzvláště citlivých oblastech, jako jsou hřebeny hor nebo rašeliniště, platí povinnost používat vyznačené cesty. To znamená, že na přibližně 45 % rozlohy návštěvníci nesmí opustit dobře značenou a dobře vybudovanou síť cest. Jediná výjimka je v období od 15. července do 15. listopadu, kdy je zde povoleno používat i „ostatní cesty a stezky“ – staré, neznačené cesty.

Komunikace NPBL se zaměřuje na zprostředkování informací o významu rozsáhlých chráněných území, zejména s ohledem na ochranu přírodních procesů jak laické, tak odborné veřejnosti. Důraz je kladen na environmentální výchovu. Kromě toho je třeba podporovat akceptaci národního parku místním obyvatelstvem. To zahrnuje transparentní práci s médii a veřejností. Národní park by měl podporovat ekologické, kulturní a ekonomické struktury v okolí národního parku, zejména v oblasti cestovního ruchu. Podporována by měla být také přeshraniční spolupráce s Českou republikou a zlepšení veřejné dopravy v regionu. Kromě toho má velmi vysokou prioritu ochrana lesů sousedících s národním parkem, takže v okrajových zónách národního parku je prováděn efektivní kůrovcový management.

V rámci terénní exkurze byly navštíveny tyto lokality:

Dne 6. 10. 2025 byla navštívena oblast okolo hory Luzný, která se nachází v původní oblasti NPBL, v přírodní zóně, kde již neprobíhají žádná managementová opatření, jedná se o bezzásahovou oblast, kde se pouze udržují cesty a turistické stezky. V dané oblasti proběhla jak v NPBL, tak na území NP Šumava, v 90. letech kůrovcová kalamita. V současné době zde

probíhají přirozená sukcesní stadia vývoje lesa, kdy dochází k obnově lesa jak listnatými dřevinami jeřábu ptačího, břízy bělokoré, buku lesního, javoru klenu, tak i smrku ztepilého.

Dne 8. 10. 2025 byla navštívena oblast okolo města Ludwigsthal, v lesních porostech nacházejících se v managementové zóně NPBL, kde byla odprezentována problematika ochrany lesa proti kůrovcům, realizace obnovy lesních porostů, škod zvěří a reintrodukčních opatření týkajících se organismů vázaných na rozkládající se dřevo. Na místě proběhla ukázka ponechání jedlového dříví k zetlení s kultivací vzácných druhů hub z autochotního mycelia druhů *Hericium flagellum*, *Phlebia centrifuga* a *Phellinidium pouzarii*. Následně bylo navštíveno Centrum Národního parku Falkenstein Haus zur Wildnis s areálem zvířecích výběhů.

Fotodokumentace z navštívených míst:

Oblast okolo hory Luzný (pralesovité lesní porosty v bezzásahové zóně)

Oblast okolo města Ludwigsthal (lesní porosty po kůrovcových těžbách s managementovými opatřeními týkajícími se druhů vázaných na rozkládající se dřevo)

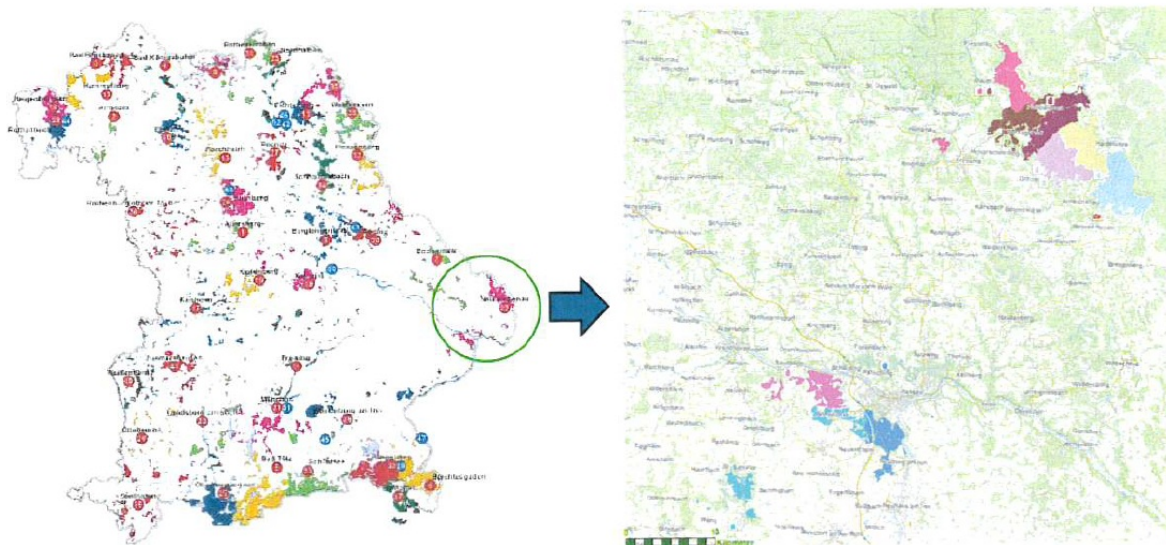

Z předaných informací a terénních exkurzí vyplynulo, že zonace v NPBL je přehlednější a transparentnější než v sousedním Národním parku Šumava (NPŠ). Je zde patrné, že došlo již k převodu většiny území do přírodní oblasti, kde probíhají samovolné přírodní procesy. V NPŠ k tomuto procesu bude pozvolna docházet, a i z těchto důvodů je zonace roztržitější a méně přehledná. Danému stavu v NPBL napomáhá i jeho poloha, kdy se jedná o jižní svahy s dobrou možností obnovy listnatých dřevin. Způsoby hospodaření v obou NP, v managementových zónách jsou podobné, jsou zaměřené pouze na stromy napadené kůrovci a jejich případnému šíření mimo území národních parků. V obou NP je kladen důraz na šetrné těžební technologie. V rámci ochrany lesa v NPBL již nejsou realizována obranná opatření proti kůrovcům prostřednictvím lapáků, či lapačů. Masivně je používána metoda drážkování napadených kmenů. Na území NPŠ jsou doposud využívány klasické metody ochrany lesů proti kůrovcům běžné v hospodářských lesích. Obnova lesa probíhá prostřednictvím přirozené obnovy. Na území NPŠ je dosud na některých plochách realizovaná i umělá obnova formou vnášení cílových druhů dřevin, které se v daném území nevyskytují (jedle bělokorá, javor klen). V obou národních parcích se loví pouze zvěř jelení a divoká prasata v managementových zónách. Co se týká druhové ochrany a ochrany stanovišť probíhá spolupráce mezi oběma NP, kdy se realizují společné programy týkající se např. vlka, rysa, tetřeva, v současné době pak i mechorostů, lišejníků, hub a hmyzu.

Bayerische staatsforsten (Bavorské státní lesy), Lesní závod Neureichenau (dále jen „LZN“)

Za LZN odbornou náplň zahraniční cesty zajišťovala vedoucí Lesního závodu.

Bavorské státní lesy (BaySF) byly založeny v roce 2005, jsou zodpovědné mimo jiné za efektivní a příkladné hospodaření s lesy ve vlastnictví Svobodného státu Bavorsko. V Bavorsku je 30 % lesní plochy ve vlastnictví státu. BaySF se skládají z ústředí v Řezně a 40 regionálních jednotek, které obhospodařují přibližně 722000 ha lesa, ze kterých je 260000 ha lesů v chráněných územích.

Lesní závod Neureichenau se skládá z 10 lesnických úseků a obhospodařuje plochu přibližně 18 000 ha (z toho cca 17 000 ha tvoří udržitelně obhospodařované lesy). Druhové zastoupení lesů je tvořeno z 65 % jehličnatými druhy (52 % smrk ztepilý, 10 % jedle bělokorá) a ze 34 % listnatými druhy (hlavním druhem je buk lesní 25 %). Průměrná zásoba dřeva je přibližně 357 m³/ha. Roční přírůst činí 190 400 m³. Roční těžba dřeva se pohybuje okolo 154 500 m³, přičemž přibližně 126 000 m³ se prodává a přibližně 28 500 m³ zůstává jako ležící mrtvé dřevo v lese. Lesní hospodářský plán se zpracovává na základě systému trvalých inventarizačních ploch o výměře 200 x 200 m. Průměrné roční teploty činí 6,5 – 9,1 °C, nadmořská výška se pohybuje od 880 do 1100 m. n. m. Z geologického hlediska převažují ruly a žuly, místy magmatické horniny, pararuly a perlové ruly. Spraše a sedimenty z třetihor se nacházejí na strmých svazích Dunaje. Z pedologického hlediska převládají kyselé hnědé půdy a na živiny relativně chudé podzolické hnědozemě.

Přirozeným lesním společenstvům na území LZN dominují společenstva bukových lesů, tj. Luzulo-Fagetum na odvápněných stanovištích z třetihor a Galioodorati-Fagetum na půdách bohatších na živiny. V horském až vysokohorském lesním pásu dominují smíšené horské lesy (Aposerido - Fagetum) s vysokým podílem buku lesního a jedle bělokoré. V boreálním klimatu vyšších nadmořských výšek se konkurenční síla buku a jedle snižuje a dominantním lesním společenstvem je Calamagrostio villosae-Piceetum.

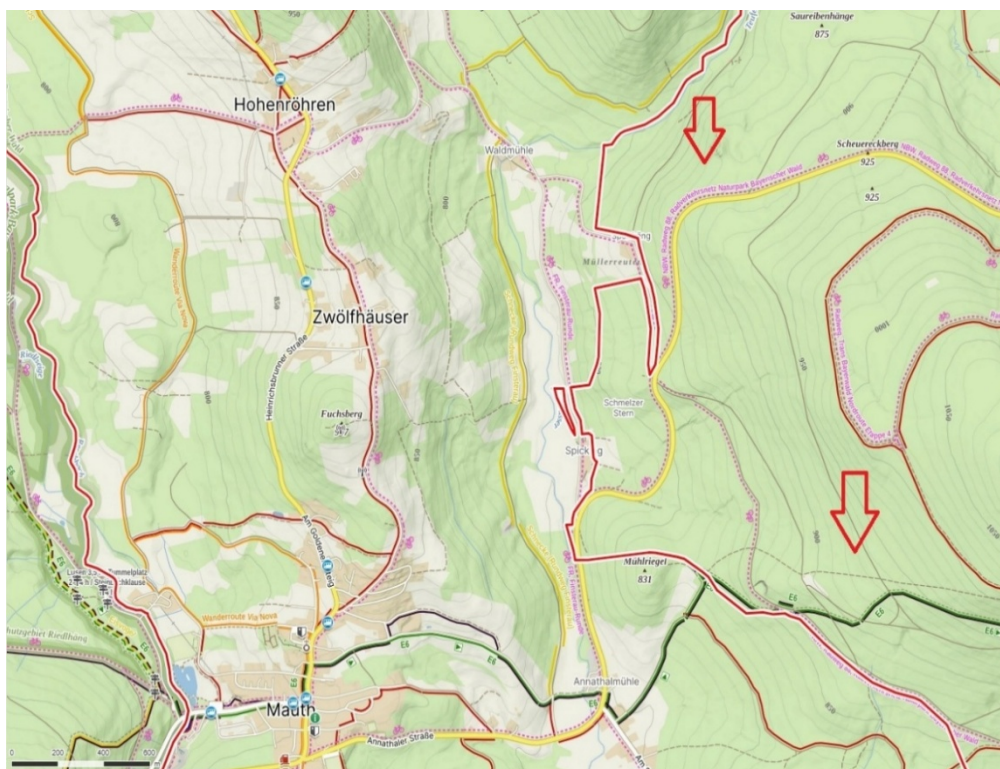
Při hospodaření v lesích BaySF se klade za cíl dosáhnout lesů odolných vůči klimatu a adaptovaných na něj prostřednictvím aktivního, udržitelného hospodaření v lesích. Hospodaření spočívá v minimalizaci výsadeb, omezení holosečného kácení, preferencí výběrové způsobu hospodaření s přirozenou obnovou, v ochraně starých lesů a stanovišť, zakládání smíšených lesů přizpůsobených oblasti, klimatu a půdě, v ochraně půdy. Hlavním cílem lesnictví je zachovat charakter smíšených lesů a zároveň udržovat odolnost lesních ekosystémů vůči klimatu. Těžba jednotlivých stromů a přirozená obnova jsou základem pro rozvoj strukturálně rozmanitých a nestejnověkých lesů. Při těžbě dřeva a lesní dopravě jsou využívány přírodně šetrné způsoby těžby dřeva, je využíván výběrný, maloplošný způsob hospodaření. Celkem 413 ha lesa je na území LZN dlouhodobě vyčleněno z lesního hospodářství. Tyto vyčleněné oblasti slouží jako základ pro ochranu biodiverzity tím, že zajišťují místa pro přežití a reprodukci citlivých a vysoce ohrožených druhů. Druhy

s omezeným rozšířením a omezenými zdroji se tak mohou šířit a dočasně usazovat i v obhospodařovaných porostech z těchto stanovišť, a to za předpokladu, že jsou rovnoměrně rozložena po celé lesní ploše.

BaySF realizují lov zvěře podle principu „les před zvěří“. Populace spárkaté zvěře jsou regulovány tak, aby se druhy stromů vhodné pro danou lokalitu mohly přirozeně regenerovat, v podstatě bez ochranných opatření. V lovecké sezóně 2023/24 bylo uloveno celkem 70 000 kusů spárkaté zvěře, zejména srnců (50 000) a divokých prasat (10 000). Lov je realizován prostřednictvím zaměstnanců, ve vlastní režii. Škody zvěří jsou zjišťovány prostřednictvím metody liniových transektů, kde se zohledňuje míra poškození cílových druhů dřevin.

V průběhu terénní exkurze dne 7. 10. 2025 byly navštíveny lokality okolo obce Mauth, kde byly prezentovány ukázky lesnického hospodaření s výběrným způsobem hospodaření, s podporou přirozené obnovy lesa, s využitím intenzivního mysliveckého hospodaření zajišťovaných lesnickým personálem. V rámci obnovy lesa je prováděn individuální výběr stromů k těžbě, které jsou těženy šetrnými způsoby. Při těžbě je snaha o minimalizaci škod způsobených stroji. V rámci obnovy kalamitních holin je upřednostňována podpora přirozené obnovy a kladen důraz na druhovou pestrost dřevinné skladby. V rámci obnovy lesa je kladen rovněž důraz na jeho zpřístupnění a vytvoření dostatečného množství přibližovacích linek a upravené lesní cestní sítě, která je využívána jak pro lesní hospodaření, tak i pro rekreační aktivity. V průběhu terénní exkurze byl prezentován způsob úpravy lesních cest s částečně zpevněným povrchem, který má pozitivní vliv pro zadržení vody v lesních porostech. Při ochraně lesa proti kůrovcům jsou upřednostňovány metody aktivního vyhledávání napadeného kůrovcového dříví a jeho včasná asanace. Lov na jednotlivých lesních úsecích zajišťují odpovědní lesníci a další lesní personál, a to především formou individuálních lovů, v menší míře pak menšími společnými lovy.

Mapa navštívených lokalit:

Fotodokumentace z navštívených míst:

Z předaných informací a terénních exkurzí vyplynulo, že na území ve správě LZN je hospodařeno přírodně šetrným způsobem, kdy je upřednostňován výběrný způsob hospodaření, bez vzniku velkých holin, s důrazem na přirozenou obnovu lesa a ponechání části starých lesních porostů svému vývoji. Škody zvěří jsou řešeny intenzivním lovem lesním personálem na základě každoročního monitoringu na liniových transektech. V porovnání s hospodařením v lesích ve správě Lesů České republiky, s. p. lze konstatovat, že k přechodu na tento způsob hospodaření v České republice teprve dochází.

Cestovní zpráva předložena dne: 3. 11. 2025

Zpracoval: Ing. Jiří Vitovský, DiS. – vedoucí OOPL OI České Budějovice

Schválila: Mgr. Veronika Oušková – ředitelka OOPLC, Ředitelství